Hediyyetü'l-ʿârifîn'de Aclûnî'nin bunlardan başka dokuz kitabının daha adı verilmektedir. Ayrıca *İżâ ʾetü'l-bedreyn fî tercemeti'ş-şeyḫayn* adlı bir eserinden de söz edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Murâdî, *Silkü'd-dürer*, Bulak 1301, I, 259-272; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, Fas 1347 → Beyrut 1402/1982, I, 98-100; *Hediyyetü'l-ʿârifîn*, I, 220-221; Brockelmann, *GAL*, II, 398-399; *Suppl.*, II, 422; Ziriklî, *el-Aʿlâm*, Kahire 1373-78/1954-59, I, 324; Kehhâle, *Muʿcemü'l-müʾellifîn*, Dımaşk 1376-80/1957-61 → Beyrut, ts. (Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî), II, 292; Hânî Subhî el-Amed, *Muʿcemü'n-nâbihîn*, Amman 1985, I, 265-266.

ALİ YARDIM

ACLÛNÎ, Muhammed b. Ahmed

(محمد بن احمد العجلونى)

Ebû Abdillâh Şemsüddîn
Muhammed b. Ahmed b. Mûsâ el-Aclûnî
(ö. 831/1427-28)

Muhaddis, Şâfiî fakihi.

Ürdün'ün doğusundaki Aclûn'a bağlı Küfeyr köyünde doğdu. Dımaşkī ve Küfeyrî nisbeleriyle de tanınır. İlk tahsilinden sonra Dımaşk'a giderek zamanın meşhur âlimlerinden İbn Kādî Şühbe'den fıkıh ve fıkıh usulü okudu. Uzun süre Şemseddin el-Gazzî'nin derslerine devam etti; İbn İvaz ve İbn Ümeyle'den de hadis okudu ve pek çok kitabı bizzat istinsah etti. Tahsilini tamamladıktan sonra Dımaşk'taki medreselerde fıkıh, fıkıh usulü ve siyer okuttu. Aynı zamanda kadı nâibliği yaptı. Birçok defa hacca gitti; uzun süre Mekke'de mücâvir olarak kaldı. Pek çok talebe yetiştirdi, fetva vermekle meşgul oldu. Daha çok hadis, özellikle de *Ṣaḥîḥ-i Buḫârî* okutmakla şöhret buldu. Dımaşk'ta vefat etti.

Eserleri. Kaynaklarda adı geçen belli başlı eserleri şunlardır: 1. *et-Telvîḥ ilâ maʿrifeti'l-Câmiʿi'ṣ-ṣaḥîḥ*. Zerkeşî, Kirmânî ve İbn Mülakkın'ın *Ṣaḥîḥ-i Buḫârî* şerhlerinden faydalanmak suretiyle kaleme aldığı beş (veya altı) ciltlik bir eserdir. 2. *el-Kevkebü's-sârî. Ṣaḥîḥ-i Buḫârî* muhtasarıdır. 3. *Zehrü'r-Ravż*. Süheylî'nin *er-Ravżü'l-ünüf*'üne yazdığı muhtasar şerhtir. 4. *el-İḥkâm fî aḥkâmi'l-Muḫtâr*. Bu eserini daha sonra kısaltarak *el-Münteḫabü'l-Muḫtâr fî aḥkâmi'l-Muḫtâr* adını vermiştir. 5. *Muʿînü'n-nebîh ilâ (ʿalâ) maʿrifeti't-Tenbîh*. Ebû İshak eş-Şîrâzî'nin Şâfiî fıkhına dair *et-Tenbîh* adlı eseri üzerine yapılmış şerhtir.

BİBLİYOGRAFYA :

Sehâvî, *eḍ-Ḍavʾü'l-lâmiʿ*, Kahire 1353-55 → Beyrut, ts. (Dâru Mektebeti'l-Hayât), VII, 111-112; İbnü'l-İmâd, *Şeẕerâtü'z-ẕeheb*, Kahire 1350-51, VII, 196; *Îżâḥu'l-meknûn*, I, 320; II, 519, 569; *Hediyyetü'l-ʿârifîn*, II, 186-187; Kehhâle, *Muʿcemü'l-müʾellifîn*, Dımaşk 1376-80/1957-61, IX, 23.

MÜCTEBA UĞUR

ACMÂN

(عجمان)

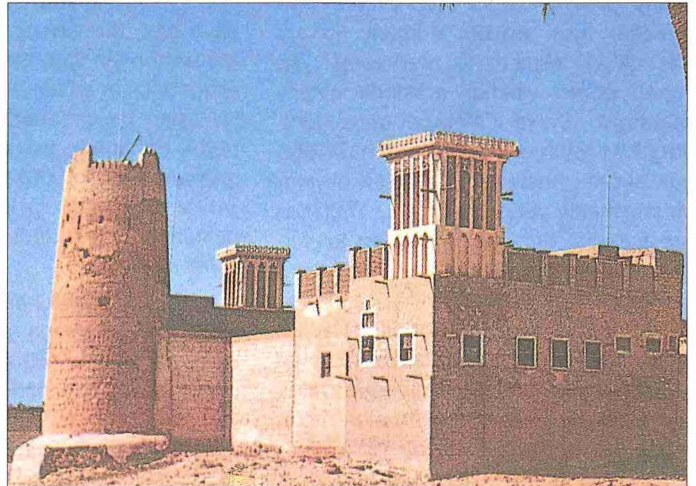
Birleşik Arap Emirlikleri Devleti'ni oluşturan yedi emirlikten biri.

Acmân

Toprak bakımından bu emirliklerin en küçüğü olan Acmân'ın yüzölçümü 260 km², nüfusu 64.318'dir (1985). Aynı birlik içindeki diğer Arap emirliklerinden Şârika ile Ümmülkayveyn arasında yer alır. XIX. yüzyıl boyunca komşusu Şârika'daki Kāsımî Emirliği'ne bağlı kalmıştır. Bölgede yaşayan halk, Naîm kabilesinin Âl-i Bûhureybân koluna bağlı olan Karâtise, Hamîre ve Âl-i Bûzeneyn boyundandır. Yine bu yüzyılın başlarında Vehhâbîlik hareketinin bölgedeki etkisi üzerine, burada oturan Âl-i Bûhureybân kabilesi, diğer Naîmî kabileleri gibi bu dinî akıma katılmıştır. Hatta bir ara emirliğe bağlı olan Zûrâ adası Vehhâbîler'in yerleşim merkezi olmuştur. Acmân, diğer sahil emîrleri ve İngiltere arasında imzalanan 1820 ve 1892 antlaşmalarına iştirak etti. 1952'de Sahil Devletleri Konseyi'ne (Trucial States Council) katıldı. 2 Aralık 1971'de kurulan Birleşik Arap Emirlikleri Devleti'nin federe üyesi oldu. 1981 yılından beri emirliğin başında bulunan Şeyh Humeyd b. Râşid en-Naîmî, Birleşik Arap Emirlikleri Devleti'nin yüksek konsey üyesidir.

Acmân'da inşası Ortaçağ'a kadar uzanan tarihî bir kale bulunmaktadır. 1928-1981 yılları arasında emîr olan Şeyh Râşid b. Humeyd bu kalede oturmakta ve emirliğin yönetimini buradan yürütmekteydi. Acmân'ın iç kısımlarında bulunan Mesfût bölgesinde 1968'de yapılan aramalarda kaliteli mermer rezervleri bulunmuştur. Tarihte daima Naîm kabilesinin yerleşim bölgesi olarak kalmış bulunan Mesfût bölgesinde ayrıca hurma, tütün ve buğday ziraatı da yapılmaktadır. Bölgede ekonomi yakın zamana kadar balıkçılık ve tarıma dayalıydı. Son zamanlarda Birleşik Arap Emirlikleri'nin zengin üyelerinden, özellikle Ebûzabî'den (Abudabi) yardım almaktadır. Acmân'da 1976'dan beri gemilerin bakım ve onarımının yapıldığı bir tersane bulunmaktadır. 1984'ün sonlarında bir çimento fabrikasının işletmeye açıldığı Acmân'da petrol arama çalışmalarına ise 1982'de başlanmıştır. Buna bağlı olarak 1983'te sermayesinin % 50 hissesi Acmân'ın, % 50 hissesi de

Acmân'ın tarihî kalesi ve sarayı

Acmân sahillerinden bir görünüş

Arap ve Kanada şirketlerinin olan Acmân Millî Petrol Şirketi (AJNOC) kurulmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Michael Tomkinson, *The United Arab Emirates*, London 1975, s. 157-162; Muhammed Morsy Abdullah, *The United Arab Emirates, A Modern History*, London 1978, s. 98, 100, 110, 299, 303; J. G. Lorimer, *Gazetteer of the Persian Gulf, ʿOman and Central Arabia*, Farnborough 1908-15, I, 718, 738, 776; M. S. Gallâb v.dğr., *el-Büldânü'l-İslâmiyye ve'l-ekalliyâtü'l-müslime fi'l-ʿâlemi-l-muʿâṣır*, Riyad 1399/1979, s. 107-108; *The Middle East and North Africa*, London 1988, s. 836-837, 843, 848; J. B. Kelley, "ʿAdjmān", *EI² Suppl.* (İng.), I, 42.

 MUSTAFA BİLGE

ACREDİYYE

(العجردية)

(bk. ACÂRİDE).

ÂCURRÎ

(الآجرى)

Ebû Bekr Muhammed b. Hüseyn b. Abdillâh el-Âcurrî el-Bağdâdî (ö. 360/970)

Tanınmış muhaddis ve fıkıh âlimi.

Bağdat köylerinden Âcur'da doğdu. Tahsilini Bağdat'ta yaptı ve 330 (941) yılına kadar orada kaldıktan sonra Mekke'ye gidip yerleşti. 1 Muharrem 360 (4 Kasım 970) tarihinde seksen (bir rivayete göre doksan altı) yaşında iken Mekke'de vefat etti.

Hadis münekkitlerinin, hadisteki güvenilirliğini **sadûk***, **sika*** gibi terimlerle ifade ettikleri **hâfız*** hadis imamı Âcurrî, Ebû Müslim el-Keccî, Ebû Şuayb el-Harrânî, İbn Ebû Dâvûd, Ebü'l-Kāsım el-Begavî ve İbn Nâciye başta olmak üzere birçok hocadan ders aldı. En önemli talebeleri arasında *Ḥilyetü'l-evliyâʾ* müellifi Ebû Nuaym el-İsfahânî ve tanınmış Mâlikî muhaddis ve fakihi Ebû Muhammed el-Asîlî'yi zikretmek gerekir. Özellikle ilk kaynakların Şâfiî olduğunu kaydettikleri Âcurrî'nin fıkhî görüşleri bazı Hanbelî fıkıh kitaplarında geçmekte ve bundan dolayı Hanbelî tabakat âlimlerinin bir kısmı eserlerinde biyografisine yer vererek onu kendi mezhep âlimlerinin önde gelenlerinden saymaktadırlar. Gerçekte ise, meselâ *Kitâbü'ş-Şerîʿa* ve *Aḫlâḳu'l-ʿulemâʾ* gibi eserleri incelendiğinde Âcurrî'nin mukallit değil, müctehid bir âlim olduğu ve mezhep taassubuna karşı çıktığı görülür.

Eserleri. Âcurrî'nin kırka yakın eserinden en önemlileri şunlardır: **1.** *Aḫlâḳu'l-ʿulemâʾ* (Kahire 1931). **2.** *Aḫbâru ʿÖmer b. ʿAbdilazîz.* Dr. Abdullah Abdürrahim Useylan tarafından neşredilmiştir (Beyrut 1980). **3.** *Taḥrîmü'n-nerd ve'ş-şaṭranc ve'l-melâhî.* Ömer Garâme el-Amravî eseri notlarla neşretmiştir (Riyad 1400). **4.** *en-Naṣîḥa.* İbn Müflih el-Hanbelî, üç cilt halinde basılan *Kitâbü'l-Fürûʿ* (1339/1921) adlı önemli eserinde, Âcurrî'nin bu kitabından nakiller ve alıntılar yaparak bazı fıkhî görüşlerine yer vermiştir. **5.** *Kitâbü'ş-Şerîʿa.* Muhammed Hâmid el-Fakkī tarafından neşredilen (Kahire 1369; Beyrut 1403/1983) bu eserde İslâm inancının esasları Kur'an ve Sünnet'in ışığında ele alınarak sapık fırkaların görüşleri tenkit ve reddedilmiştir. **6.** *et-Taṣdîḳ bi'n-naẓar ilallāhi Teʿâlâ fi'l-âḫire.* Eseri Semîr b. Emîn ez-Züheyrî neşretmiştir (Beyrut 1408/1988). **7.** *Aḫlâḳu ḥameleti'l-Ḳurʾân.* Muhammed Amr b. Abdüllatîf'in tahkikiyle Beyrut'ta (1406) ve ayrıca Abdülazîz b. Abdülfettâh el-Kārî'nin tahkikiyle Medine'de (1408/1987) yayımlanmıştır. **8.** *Kitâbü'r-Rüʾye.* Muhammed Gıyâs el-Cambâz tarafından neşredilmiştir (Riyad 1405). **9.** *Kitâbü'l-Ġurebâʾ.* Bedr el-Bedr tarafından Kuveyt'te neşredilmiştir.

Diğer başlıca eserleri de şunlardır: *el-Erbaʿûn (Erbaʿûne ḥadîs̱en); eş-Şemânûn; Farżu ṭalebi'l-ʿilm; Vuṣûlü'l-müştâḳîn ve nüzhetü'l-müstemiʿîn; Edebü'n-nüfûs; el-Fevâʾidü'l-münteḫabe; et-Teheccüd; et-Teferrüd ve'l-ʿuzle; Ḥüsnü'l-ḫulḳ; eş-Şübühât; Aḥkâmü'n-nisâʾ; Muḫtaṣarü'l-fıḳh; Fażlü'l-ʿilm; Aḫlâḳu ehli'l-bir ve't-taḳvâ; et-Tevbe; er-Risâle ilâ ehli Baġdâd; Şerḥu Ḥadîs̱i'l-erbaʿîn; Şerḥu Ḳaṣîdeti's-Sicistânî; Ṣıfatü ḳabri'n-Nebî; Evṣâfü's-sebʿa; Cüzʾün fîhi ḥikâyâtü'ş-Şâfiʿî ve ġayruh; Taġyîrü'l-ezmine; Firdevsü'l-ʿilm.*

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (nşr. Rıza—Teceddüd), Tahran 1391/1971, s. 268; İbn Hayr, *Fehrese* (nşr. F. Codera—J. R. Tarrago), Sarakosta 1893 → Kahire 1382/1963, s. 72, 154-156, 285-286; Sem'ânî, *el-Ensâb* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî), Haydarâbâd 1961-66 → Beyrut 1400, 1980, I, 94; Yâkūt, *Muʿcemü'l-büldân*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî), I, 5; İbn Hallikân, *Vefeyât* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1968-72, IV, 292-293; Zehebî, *Aʿlâmü'n-nübelâʾ*, XVI, 133-136; a.mlf., *Teẕkiretü'l-ḥuffâẓ*, Haydarâbâd 1375-77/1955-58, III, 936; Safedî, *el-Vâfî*, II, 373-374; Sübkî, *Ṭabaḳātü'ş-Şâfiʿiyye* (nşr. Mahmûd Muhammed et-Tanâhî v.dğr.), Kahire 1383-96/1964-76, III, 149; Fâsî, *el-ʿİḳdü'ṣ-ṣemîn* (nşr. Fuâd Seyyid), Kahire 1378-88/1958-69, II, 3-5; Uleymî, *el-Menhecü'l-aḥmed* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Beyrut 1403/1983, II, 65-66; *Hediyyetü'l-ʿârifîn*, II, 46-47; Kettânî, *er-Risâletü'l-müsteṭrafe* (nşr. Muhammed el-Muntasır), Dımaşk 1383/1964, s. 42, 43, 44, 53, 102, 104, 112, 166; Sezgin, *GAS*, I, 194-195; Müneccid, *Muʿcem*, V, 7-8.

 ORHAN ÇEKER

ÂCURRÛMİYYE

(الآجرومية)

(bk. İBN ÂCURRÛM).

ACÜZ

(العجز)

Bir beytin ikinci mısraındaki son cüz. Darb yahut kafiye ile eş anlamlıdır (bk. ARÛZ).

ACZ

(العجز)

Bedenî veya malî yetersizlik sebebiyle dinî, hukukî yükümlülükleri ve işlemleri yapamama veya eksik yapma hali (bk. KUDRET).

AÇE

Sumatra adasının kuzeyinde yer alan bölge ve XX. yüzyılın başlarına kadar bu bölgede hüküm süren bir İslâm devleti.

Bugün Endonezya'nın özel otonom bölgelerinden biridir. Yüzölçümü 55.392 km², nüfusu 1985'te üç milyon civarında olup merkezi Benderaçe'dir (Banda